

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kavram Yanılgılarını Belirlemeye ve Gidermeye İlişkin Görüşleri

Duygu ÇÜMEN¹

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Orcid id: 0000-0002-8840-8320

Hilmi DEMİRKAYA

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Orcid id: 0000-0002-4456-580X

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kavram yanılgılarını nasıl tespit ettikleri ve kavram yanılgılarını nasıl gidermeye çalıştıklarını ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşımdan yararlanılmıştır. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma; 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde Antalya ilinin Muratpaşa ilçesindeki 10 ortaokulda görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine 11 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Analiz sonucu ortaya çıkan bulgulara göre; sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanılgısını kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak, benzer kavramların birbirine karıştırılması, kavramlara ilişkin ön bilgilerin yanlış olması ve kavramların anlamlandırılmaması olarak algılamaktadırlar. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde en çok karşılaştıkları kavram yanılgıları; soyut kavramlar, coğrafya ve tarih kavramları, eski medeniyet isimleri, fiziki coğrafya haritalarında renklerle yükselti basamaklarının karıştırılması, bilişim kavramları, aileden gelen yanlış kavramlar ve yabancı dilden geçen kavramlar olarak belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanılgısını tespitini; sözlü ifadeler, örnek-kavram eşleştirmesi, soru-cevap ve tanımlamalar yoluyla yapmaktadırlar. Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanılgılarının ortaya çıkma nedenlerini; kavramların soyut olması, kitap okumama, ezbercilik, kütüphane kullanmama, dikkat ve algı düzeyinin düşük olması, anne-baba eğitim düzeyi, kullanılan öğretim yöntemleri, ders kitaplarının niteliği, toplumda kavramlara yanlış anlamlar yüklenmesi, sosyal medya etkisi, öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması ve kavramların yabancı kökenli olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanılgılarının; kavram haritaları ve karikatürleri kullanarak, okuma ve anlama çalışmaları yaparak, etkili ders materyalleri hazırlayarak, tekrar yaparak, soru-cevap yöntemi kullanarak, kompozisyon çalışmaları yaparak, araştırma ödevleri vererek ve soyut bilgileri somutlaştırarak giderilebileceğini belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kavram, Kavram Yanılgısı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Nitel Araştırma

An Investigation of Social Studies Teachers' Views on Determining and Eliminating of Social Studies Misconceptions

ABSTRACT

The aim of this study is to find out how social studies teachers identify misconceptions in social studies course and how they try to eliminate misconceptions. Phenomenological approach, one of the qualitative research methods, was utilized in the study. In the study, semi-structured interview form developed by the researchers was used. Descriptive analysis method was used for data analysis. This research; in the 2018-2019 academic year, it was conducted with 26 social studies teachers in 10 middle schools in Muratpaşa district in Antalya. 11 open-ended questions were asked to social studies teachers. According to the findings of the study; social studies teachers perceive misconceptions as misleading and misunderstanding the meaning of

¹ **Sorumlu Yazar:** Dr., Duygu ÇÜMEN, E-mail: cumen-duygu@outlook.com
Phone: 5419058507

concepts, confusion of similar concepts, misconceptions about concepts and inability to make sense of concepts. Teachers' misconceptions in social studies course; abstract concepts, geography and history concepts, old civilization names, mixing colors and elevation steps on physical geography maps, informatics concepts, false concepts from the family and foreign concepts are described as passing. Social studies teachers identify misconceptions; oral expressions, sample-concept matching, question-answer and make definitions through. The reasons for the emergence of misconceptions of social studies teachers; abstract concepts, not reading books, memorization, not using the library, low level of attention and perception, parental education level, teaching methods used, the quality of textbooks, implications of misconceptions in society, social media effect, insufficient knowledge of students and concepts foreign origin. Social studies teachers' ways of eliminate the misconceptions; using concept maps and cartoons, reading and comprehension studies, preparing effective course materials, repeating, using question and answer method, doing essay studies, assigning research assignments and abstract information.

Keywords: Social Studies, Concept, Misconceptions, Social Studies Teacher, Qualitative Research

Giriş

Bireyin hayatında kavramlar önemli bir yere sahiptir. Bireyler sahip oldukları kavramlar çerçevesinde düşünür ve düşünce dünyalarını şekillendirirler. Bireylerin kavram çerçevesi uzun bir süreç içerisinde olgunlaşmaktadır (Uygun ve Batur, 2015). İnsanlar hayatları süresince doğayla ve toplumsal hayatla etkileşim içerisine girerler ve yaşantıları sonucunda soyut ve somut bilgileri anlamlandırır ve bunların her birini kendilerine göre içselleştirirler. Bu sebepten dolayı öğrencilerin okul yaşantılarına başladıklarında belli kurallarla, fikirlerle ve öğrenmişlik düzeyine ulaştıkları bir çok kişi tarafından kabul gören bir durum olmuştur. Bodner'e (1986, s.184) göre öğrenciler temel bilgileri eksik olması nedeniyle doğa hakkında, bilim adamlarının savunduğu fikirlerden farklı alternatif fikirlere sahip olabilirler. Öğrenciler, okul çağına kadar fiziksel ve sosyal hayatlarını kendi deneyimleriyle anlamlandırıp zihinlerinde bilimsel bilgilerden farklı bir bilgi oluşturmaktadırlar.

Kavram yanlışları öğrencilerin bilimsel olarak kabul edilen kavramlara alternatif olarak geliştirdikleri kavram tanımlamalarıdır (Tekkaya, Çapa ve Yılmaz, 2000, s.18). Öğrencilerin kavram yanlışlarını düzeltebilmek için bir çok öğretmen geleneksel yöntemin en etkili yöntem olduğunu savunmuştur. Bu yöntemler öğrencilerde kavramsal yanlışların düzeltilmesi konusunda eksik kalmış ve öğrencilerin bu kavramları ezberlemesine neden olmuştur. Kavramları ezberleyen öğrenciler daha sonra açıklama, tahmin yürütme gerektiren konularda ezberledikleri kavramları unutup tekrar kavram yanlışlığına başvurabilmektedirler. Sosyal bilgiler dersi bireylerin toplum içerisinde yeterli bilgi, beceri ve tutum sahibi olmasını amaçlar. Geçmişten günümüze tüm toplumsal konuları içerir. Sosyal bilgiler dersinin soyut ve yabancı kökenli kelimeler içermesinden ötürü öğrencilerin derste öğrenme ve anlama konusunda zorluk çektikleri görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinin amacı; bireyin yakın ve uzak çevresini tanımasını, toplumsal kişilik kazanmasını ve iyi bir yurttaş olmasını sağlamaktır. Bireylere bu beceriyi kazandırmaya çalışırken öğrencilerin bu kavramları anlamlandırıp, bilimsel bilgi olarak öğrenmesini sağlamaktır. Öğrencilere bu kavramları ezberlemeden anlamlandırmaları ve günlük yaşantılarına nasıl uygulayabilecekleri öğretilmeli, öğrencinin yanlış bildiği kavramlarla bilimsel kavramların arasında ilişki kurulup bu kavram yanlışlığının nasıl giderileceği tespit edilmelidir. Yanlışların giderilmesi kavram öğretiminde önemli bir yere sahiptir (Demirkaya ve Karacan, 2016).

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme; zihne sürekli yeni bilgilerin eklenmesi değil, eski bilgilerle yeni bilgiler arasında bağlantı kurulmasıdır (Yürük ve Çakır, 2000, ss.185-191). Bu nedenle sosyal bilgiler dersi toplum ve sosyal hayata adapte olma ve sosyal hayata katılıp kendine yer bulmayı öğrenmeyi hedefler ve bireyin okul çağı öncesi aile, ev ve çevre hayatındaki öğrendiği kavramları sosyal bilgiler dersinin amacına göre şekillendirmeyi hedefler. Öğrencilerin önceki bilgi düzeyini tespit etmek, sosyal bilgiler öğretmenlerine düşen bir görev olup tespit edilen bu yanlışları düzeltmek de yine sosyal bilgiler öğretmenlerinin

görevi olacaktır. Sosyal bilgiler eğitiminde öğrenilen bilginin günlük yaşamda kullanılması önemlidir. Bireylerin bu bilgileri günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmesi beklenir. Ancak öğrencilerin günlük hayatlarında öğrendikleri ve kendi anlamlandırdığı kavram yanlışlarını değiştirmeyi reddetmeleri kavramların doğru öğrenilmesini güçleştirir. İlköğretimde öğrenilen bilgilerin daha sonraki öğrenmeler için temel oluşturması nedeniyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle sosyal bilgiler ile ilgili soyut düşünme yeteneği kazanmış olmaları (Demircioğlu, Demircioğlu ve Ayas, 2004, s.53-66) ve öğretecekleri temel bilgilerle ilgili kavram yanlışları taşımamaları gerekmektedir. Sosyal bilgiler eğitiminde kavram yanlışlarının nasıl giderilmesi gerektiği konusu çok basit bir şekilde cevap verilecek bir soru değildir. Bu konuda öğretmenlerimize önemli görevler düşmektedir. Bu konuda öğretmenlerin etkili öğretim yöntemlerini takip etmeleri ve bunları derslerinde kullanmaları önemlidir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerinin sahip olduğu kavram yanlışlarını tespit etmeleri ve bu kavram yanlışlarını ortadan kaldırma yollarının belirlenmesi amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışlarını belirleme ve giderme yolları nelerdir?

Bu temel araştırma sorusu doğrultusunda aşağıdaki sorulara da cevap aranmıştır;

Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışları algıları nasıldır?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde en sık karşılaştıkları kavram yanlışları nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde öğrencilerin kavram yanlışlarını tespit etme yolları nelerdir?
4. Belirlenen kavram yanlışlarının konulara (tarih, coğrafya, vatandaşlık) dağılımı nasıldır?
5. Belirlenen kavram yanlışlarının öğrenme alanlarına göre dağılımı nasıldır?
6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram yanlışlarının oluşum nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretim biçimleri nasıldır?
8. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde kavram öğretiminde karşılaştıkları güçlükler nelerdir?
9. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde kavram yanlışlarının giderilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
10. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde öğrencilere kavram öğretirken en çok zorlandıkları konular nelerdir?
11. Sosyal bilgiler öğretmenleri, derslerinde kavram öğretiminde kullandıkları yöntemleri en çoktan aza doğru nasıl sıralamışlardır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem, araştırma deseni, görüşme formunun hazırlanma süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizinin yapılmasına ilişkin açıklamalara yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışlarını belirleme ve giderme yollarının araştırıldığı bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseninde tasarlanmıştır. Olgubilim desenindeki araştırmalar, tamamıyla yabancı olmadığımız fakat tam anlamıyla da kavrayamadığımız olgu ve kavramları

incelemeyi amaçlayan çalışmalar için uygun bulunmaktadır. Olgu, kendini ve çevresini kendine özel bir tarzda algılayan bireyin öznel yaşantısıdır. Olgular hayatımızda olay, deneyim, algı, yönelim, kavram ve durumlar gibi farklı biçimlerde karşımıza çıkabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.72).

Çalışma Grubu

Bu çalışma Antalya ilinde Muratpaşa ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaokullarda yapılmıştır. Çalışma için Muratpaşa ilçesinin seçilmesinin sebepleri; merkez ilçesi olması, ortaokulların bu ilçede daha yoğun olması, merkez ilçelerdeki ortaokulların arasında başarı oranının yüksek olması, ilçedeki ortaokulların kalabalık olması, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sayısının çokluğu olarak belirlenmiştir.

Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılı'nda Antalya'nın Muratpaşa ilçesindeki devlet ortaokullarında görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların kıdemleri incelendiğinde; öğretmenlerden 2'sinin 0-5 yıl, 2'sinin 6-10 yıl, 5'inin 11-15 yıl, 8'inin 16-20 yıl, 8'inin 21-25 yıl, 1'inin ise 26 yıl ve üzeri görev yaptıkları tespit edilmiştir. Katılımcılardan 25'i lisans mezunu iken 1'i doktora yapmıştır. Katılımcılardan 16'sı kadın, 10'u ise erkektir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarını belirlemek ve belirlenen kavram yanlışlarını nasıl gidermeye çalıştığını öğrenmeye ve belirlemeye yönelik olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen 11 adet açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenlere sorulan bu sorular hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmış ve daha önce bu konuda yapılan araştırmalar incelenmiştir. Hazırlanan görüşme formu sosyal bilgiler eğitimi öğretim üyesi iki uzmanın incelemesine sunulmuş, önerilen düzeltmeler yapılarak son şekli verilmiştir.

Verilerin Analiz Edilmesi

Öğretmenlere uygulanan görüşme formu değerlendirmeye alınmadan önce; öğretmenlerin görüşme formunu kurallara uygun bir şekilde doldurup doldurmadıkları incelenmiştir. İncelemeden sonra görüşme formunun uygun bir biçimde doldurulduğu gözlemlenmiş ve incelemeye alınmıştır. Değerlendirme toplamda 26 görüşme formu üzerinden yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Analiz sonucu ortaya çıkan kategorilerin güvenilirliğini teyit etmek amacıyla sosyal bilgiler eğitimi uzmanı tarafından yapılan analiz sonucu ortaya çıkan kategoriler karşılaştırılmıştır. Uzman tarafından yapılan analiz sonucu ortaya çıkan kategorilerin büyük oranda benzeştiği belirlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda nitel bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Bulgularda birbirini destekleyen veya farklılık gösteren yönler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan 1. soruda; "Kavram yanlışsı nedir? Kavram yanlışsının öğretiminde önemli bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız." sorusuna verdikleri cevapların analizi sonucunda 6 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

a. Kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak

(K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K10,K15,K16,K18,K20,K23,K26)

K2: Konuyla ilgili kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak. Konunun doğru anlaşılmasını engellemektir.

K3: Bir konu ya da kavramı doğru zannetme ya da yanlış kavramaktır. Evet öğretimde sorun olduğunu düşünüyorum.

K5: Kavramların genellikle toplumda yanlış kabul gördüğü haliyle zihinde aslından farklı düşünceler oluşturmaktadır. Öğretimde ciddi bir yer tutar. Özellikle soyut kavramların yanlış öğrenilmesi öğrenimi olumsuz etkilemektedir.

K16: Kişilerin doğru Kabul ettikleri kavramlar konusunda yanlış bilgi ve tutumda olması durumudur. Kavram yanlışlığı bir sorundur. Konunun anlaşılmasını zorlaştırır.

b. Benzer kavramların birbirine karıştırılması (K1,K9,K11,K13,K14)

K1: Birbirine benzer kavramların karıştırılması, tam anlamlarının tanımlanamaması. Evet sık sık karşılaştığımız sorunlar arasında.

K9: Kavramların öğrenilememesi ve birbirine karıştırılması durumudur. Kesinlikle düşünüyorum. Özellikle soyut kavramlar üzerinde bir kargaşa söz konusu olmaktadır.

K13: Kavram yanlışlığı ile çok karşılaşıyorum. Çünkü bir kavram başka anlamlara geliyor. Hepsinin karşılığı verilmediği için bir soru çıktığında çocuk cevabı bulamıyor. Örneğin; Teşkilat=Örgüt=Kurum, Harita işareti=Harita anahtarı=Lejant.

K14: Kavram yanlışlığı ile çok karşılaşmaktayız. Çünkü, farklı anlamlara gelen kavramlar bulunmakta. Örneğin; Monarşi=Mutlakiyet.

c. Önemli bir sorundur (K11)

K12: Sosyal Bilgiler grubu derslerinde kavram bilgisi ve kullanımı çok önemli olduğundan önemli bir sorun teşkil etmekte.

d. Kavramlara ilişkin ön bilgilerin yanlış olması (K17,K19,K21,K24)

K17: Tarih, coğrafya gibi derslerde öne çıkan kavramlardaki ön bilgilerin sorun olduğunu düşünüyorum.

K21: Öğrencilerin doğru bildiklerini düşündüğü bilgiler. Bu kavramları anlayamadıklarından derslerde başarılı olamıyorlar.

K25: Kavram öğrencilerin bildikleriyle öğretilenlerin uyuşmamasıdır. Evet öğrenmeyi zorlaştırır.

e. Kavramların anlamlandırılmaması (K22)

K22: Bilginin anlamlandırılmamasıdır. Evet düşünüyorum. Bilgi doğru kullanılmadığında öğrencilerin yanlış yapması ve anlamasıdır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 2. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde en sık karşılaştığınız “kavram yanlışlıkları” nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 5 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategorilere ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Soyut kavramlar (K1,K2,K5,K6,K7,K8,K9,K11,K12,K13,K14,K15,K18,K24,K26)

K5: Egemenlik, demokrasi, milli bağımsızlık, oligarşi, tam bağımsızlık, meşrutiyet, milli egemenlik, anayasa, hanedanlık, milat, siyasi faaliyet, erozyon, siyasal birlik, medeni kanun, sosyal-toplumsal faaliyet.

K6: Varsayım, hipotez, eleştiri, hoşgörü, muhalefet, laiklik, eğitim, öğretim, cumhuriyet, demokrasi, egemenlik, milli egemenlik.

K7: Dünya, evren, ıslahat, devrim, inkılap, olgu, kavram, genelleme, kurum, grup.

K15: İthalat ve ihracat kavramları, milli egemenlik ve milli bağımsızlık kavramları.

K18: Yer, zaman, geçmiş (Harita okuma), soyut olan her şey.

b. Coğrafya ve Tarih kavramları (K3,K10,K16,K20,K21,K22,K23,K25,K26)

K3: Coğrafya ve tarih kavramlarında sık rastlanır.

K10: En çok şehir ve bölge nedir? İl ve ilçe nedir? Kavramları karıştırıyor.

K16: Coğrafya konularında kavram karışıklığı daha çok oluyor. İklim ve hava durumu, ova ve plato, heyelan ve deprem.

K26: Tarih derslerinde Türk direniş örgütlerine verilen isimler.

c. Eski medeniyet isimleri (K4)

K4: Eski medeniyet isimlerinin yenileri ile karıştırılması ya da zamanla değişiminden ziyade halk arasında kullanılanlarla değiştirilmiş olması v.b.

d. Fizikî haritalarda renklerle yükseltelerin karıştırılması (K8)

K8: Fizikî haritalarda yer alan yeşil rengin ormanlık alan olarak nitelendirilmesi.

e. Bilişim kavramları (K10)

K10: Bilişim ile ilgili kavramlar karışıyor.

f. Aileden gelen yanlış kavramlar (K17)

K17: Aileden gelen bir takım yanlış kavramlar.

g. Yabancı kavramlar (K19)

K19: Türkçe’de bilinmeyen kavramlar.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 3. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram yanlışlığı tespitini nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 5 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Sözlü ifadeleri yoluyla (K1,K6,K8,K9,K11,K18,)

K1: Sözlü ifadelerinde kavramı tam olarak anlamadıklarını tespit ediyoruz.

K6: Öğrenciler kavramlarla ilgili düşüncelerini ifade ederken kavram yanlışlıklarını ifade ediyorlar.

b. Öğrencilerin kendi beyanları yoluyla (K1,K12,K13,K14,)

K1: Öğrenciler kendileri anlayamadıklarını ifade ediyorlar.

K12: Sık sık sormalarından ve çıkarım yapamamalarından.

K13: Kullandıkları cümlelerin içinde veya gelip soruyor. O zaman anlıyorum. Ya da cümleyi anlayamıyorlar.

c. Örnek-kavram eşleştirmesi yoluyla (K2,K4)

K2: Konuyla ilgili örnekler verilip, kavramlarla eşleştirmesini yaparak.

K4: Daha önceki derslerde ağırlıklı olarak kullanılan kavramlarla karşılaştırarak.

d. Soru-cevap yöntemi yoluyla (K3,K5,K8,K10,K15,K16, K17,K19,K21,K22,K24,K26)

K3: Test uygulayarak veya soru-cevap şeklinde tespit edilebilir.

K5: Öğrencilere yöneltilen sorulardan aldığım cevaplar üzerine tespitte bulunuyorum.

K21: Konuyu anlatmadan önce sorular soruyorum ve bu kavramlar hakkında ne bildiklerini ya da ne anladıklarını soruyorum.

K22: Soru-cevap.

K26: Kavramı sorup ne bildiklerini öğreniyorum.

e. Tanımlamalar yoluyla (K7,K20,K23,K25)

K20: Öğrencilerin kavramlar hakkındaki düşüncelerini dinleyerek.

K23: Konunun kavramlarını tahtaya yazıp soruyorum ve doğru olanlarını karşısına yazıyorum.

K25: Ders anlatırken soruyorum ve kavramları not alıyorum.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 4. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlenen kavram yanlışlıklarının sosyal bilgiler alanında (Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi) dağılımı ne şekildedir?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 4 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Coğrafya (K1,K7,K8,K10,K11,K19,K20,K21,K22,K23,K24,K25,K26)

K1: Coğrafya – vatandaşlık konularında daha çok.

K7: Kavram yanlışlıkları her bölümde yaşanıyor olup daha çok coğrafi terimlerde karşılaşıyor.

K8: Kendi tecrübelerime istinaden coğrafya dersinde yanlışlığı payı daha yüksek.

K20: Daha çok coğrafya alanında yoğunlukta.

b. Tarih (K2,K5,K6,K9,K11,K12,K19,K21,K22,K23,K24,K25,K26)

K2: Büyük oranda tarih konularında. Ardından vatandaşlık konuları kavramları.

K5: Vatandaşlık bilgisi de tarih konuları içerisinde yer aldığından bu alanda daha fazla görülüyor.

K6: Kavram yanlışları genellikle tarih ve vatandaşlık bilgisi alanlarında gözlemlenmektedir.

K9: Tarih ve vatandaşlık bilgisi daha fazladır.

c. Vatandaşlık (K1,K2,K5,K6,K9,K11,K19,K21,K22,K23,K24,K25,K26)

K1: Coğrafya – vatandaşlık konularında daha çok.

K2: Büyük oranda tarih konularında. Ardından vatandaşlık konuları kavramları.

K11: Vatandaşlık konuları çocuğun ilgi alanına girerse daha kolay anlıyor.

d. Tüm sosyal bilimler (K3,K4,K13,K14,K15,K16,K17,K18)

K3: Yanlışların dağılımı oldukça geniş alanı kapsar. Sözel konular olduğu için kavramlar birbiri ile karıştırılabilmektedir.

K13: Hepsinde var. Bazen çözerken karşımıza çıkıyor. Özellikle 7. sınıf sosyalin tarih konularında çok eski kelimeler var. Semehatlı gibi hoşgörü ile aynı anlama geliyor.

K18: Sosyal bilgiler adı altında bilim dallarının birleştirilmesi başlıca bir problem, alanların ayrı ders olarak okutulmasını savunuyorum.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 5. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlediğiniz kavram yanlışları hangi konularda yer almaktadır?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 6 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Her ünite ve konuda (K1,K5,K6,K10,K15,K20,K23,K25)

K2: Devlet yönetimi, toplum yapısı, ekonomik faaliyetler.

K6: Kavram yanlışları genellikle toplumsal yaşamı ilgilendiren konu başlıklarında yer almaktadır.

K10: Bölgelerimiz, teknoloji.

b. Coğrafi kavram ve haritalar (K3,K4,K7,K8,K10,K16,K21,K22,)

K3: Örneğin 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafi kavram ve harita bilgisinde kavram yanlışları olabilmekte.

K4: Coğrafya konularından enlem, boylam, paralel ve meridyen.

K8: Dersimizde ünite sayısı ve konu sayısı fazla olduğu için en belirgin olan konular özellikle ölçek ve haritaların ağırlıkta olduğu konular.

K22: Üretim, dağıtım ve tüketim.

c. Tarih konularında (K4,K9, K10,K17,K18,K19,K26)

K4: Eski medeniyetler.

K9: Savaşlar, mitolojik dönem.

K17: Çağlarda, itilaf ve ittifak devletlerinde.

K18: Özellikle tarihte kronoloji takip edilmediği kazanımlarda.

K19: Çağlarda, ilk uygarlıklarda ve inkılap tarihinde.

d. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularında (K5,K19)

K5: 8. Sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi

e. Vatandaşlık konularında (K5,K7,K17,K22,K24,K26)

K5: Yönetim biçimleri – demokrasi.

K7: Etkin vatandaşlık konularında.

K17: Yönetim biçimlerinde.

K24: Etkin vatandaşlık, demokrasinin serüveni, yaşayan demokrasi.

f. Bir kavramın farklı kelimelerle ifade edildiği durumlarda (K12,K13,K14)

K12: Özellikle bir kavramın farklı kelimelerle söylenilmesi ve bir kavramı birkaç kelimeyle anlatma.

K13: Her konuda var. Biz tespit ediyoruz ya da farklı bir kavramla aynı cümleyi kuruyorum. Polis örgütü eşittir polis teşkilatı, polis teşkilatı eşittir polis kurumu gibi.

Altuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 6. soruda “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kavram yanlışlarının oluşum nedenlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 12 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Soyut kavramlar (K1,K9,K11,K18,K24,)

K1: Kavramın soyut gelmesi.

K9: Yorumla açık olan durumlar. Soyut kavramların anlatılması.

K18: Hayal dünyalarının gelişmemiş olması.

K24: Öğrencilerin bilişsel olarak bu soyut kavramlara hazır olmayışı.

b. Kitap okumama (K1,K7,K12,K13,K14,K18,K19,)

K7: Yeterli bilgi ve donanıma sahip olunmaması.

K12: Çocukların az kitap okuması, haber dinlememesi.

K19: Kitap okuma alışkanlığının olmaması.

c. Ezbercilik (K1,K2,K5,K15, K21,)

K1: Hazır bilgiye hemen ulaşmaları.

K2: Öğrencilerin olayların içeriği ve özelliğine dikkat etmemeleri, ezberci şekilde öğrenmeye çalışmaları.

K5: Terimsel karşılıklarının öğrenilmemiş olması.

K15: Konu üzerinde pekiştirici çalışma yapılmaması.

K21: Bu kavramları tam öğrenememeleri.

d. Kütüphanenin kullanılmaması (K1,)

K1: Araştırmalarında kütüphaneyi yeterince kullanmamaları.

e. Dikkat ve algı düzeyleri (K3,K6,K13,K20,)

K3: Öğrencilerin dikkat ve algı düzeyleri.

K6: Kavramlarla ilgili önyargılar, bilerek veya bilmeden yapılan yönlendirmeler.

K13: Meraklı olmama. Duyduğu kelimenin anlamını öğrenmek istememe olabilir. Örneğin; Küresel-küreselleşme.

K20: Araştırmaya merak duymuyorlar.

f. Anne-baba eğitim düzeyi (K3,K16,)

K3: Anne-babanın eğitim durumu etken olabilir.

K16: Aileden kaynaklanan.

g. Kullanılan öğretim yöntemi (K3,K11,K16,)

K3: Kavramların öğretim yöntemi de etkileyebilir.

K11: Kullanılan yöntem ve teknikler.

K16: Eğitimden kaynaklanan.

h. Ders kitaplarının niteliği (K4,K6,K11,)

K4: Eserler (Ders kitabı) hazırlanırken yeterince özenilmediğini düşünüyorum.

K6: Ders kitaplarında kavramların net biçimde tanımlanmaması.

K11: Ders kitapları

i. Toplumda kavramlara yanlış anlam yüklenmesi (K5,K6,K8,K10,K11,K12,K16,K17,K23,K26)

K5: Toplumda yanlış algılanan kelimeler olması.

K6: Önceki yanlış öğrenmeler.

K8: Geçmiş yıllarda öğretilen yanlış bilgiler ya da öğrencilerin mantık çerçevesi içinde düşünmeden konuşmaları süreçte bu yanlışın kalıcı hale gelmesine sebeptir.

K12: Bir kavramı ifade etmek için 4-5 kelimenin kullanılabilmesi ve kısa ders saatinde bunları anlatmak ve cümle içinde kullanıp ifade edebilmek

K17: Daha önceden o kavramlarla karşılaşmamış olmaları ve aileden öğrendikleri yanlış bilgiler.

j. Sosyal medya etkisi (K7,K18,)

K7: Sosyal medya terimlerinin yaygın kullanılması.

K18: Teknoloji bağımlılığı

k. Öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması (K20,K22,K26)

K20: Konu hakkında ön bilgileri olmadığından.

K22: Öğrencilerin bu kavramları günlük hayatta kullanmamaları ve daha önce çevresinden duymamaları.

K26: Daha önce hiç bilmemeleri.

l. Kavramların yabancı kökenli olması (K19, K25)

K19: Kelimelerin yabancı kökenli olması.

K25: Bu kavramların yabancı terim olması ve Türkçe kökenli olmaması.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 7. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretiminin şekline ilişkin görüşleriniz nelerdir?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 6 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Kavramın görselleştirilmesi (K1,K9,K11,)

K1: Kavramın görsel olarak verilmesi öğrenmede çok etkili olmaktadır.

K9: Görsel materyallerin daha fazla kullanılması.

K11: Kavramları anlatırken görsel materyallerden, sunumlardan yararlanmak, duyu organlarına hitap edecek şekillerde anlatmak, anlatırken sade bir dil kullanmak.

b. Örneklendirme ve karşılaştırma (K2,K6,K10,K13,K15,K20,K24)

K2: Bol örneklendirme ve karşılaştırma yapılabilir.

K6: Derslerin içeriğinde çok sayıda kavram geçmekte, bu durum öncelikle soyut kavramların karıştırılmasına neden olabilmektedir.

K13: Yaşlarının üzerinde anlaması zor çok kavram verilmeye çalışılıyor ama açıklaması bile yapılmıyor. Biz yapmak zorunda kalıyoruz. Örnekler vererek çünkü sözlük anlamını bile anlamakta güçlük çekiyor.

K24: Bu kavramları somutlaştırarak anlatmak.

c. Kavram haritası ve kavram karikatürü kullanımı (K3,K7)

K3: Bence kavram harita ve kavram karikatürleri yapılarak kavramlar daha etkili öğretilir. Galiba bu konuda yeterli çalışmalar yapılmıyor.

K7: Kavram haritaları, kavram ile ilgili geliştirilen oyunlar.

d. Kavramın en çok kullanılan karşılığının kullanılması (K4,K14,K19,K22,K25)

K4: Her kavramda yanlış olmadığı için genellikle tereddüte düşülen konularda en yaygın ve bilinen kavramların kullanılması gerektiğine inanıyorum.

K19: Kavramların Türkçe karşılığının bulunması.

K22: Ezberlemekten ziyade, öğrencilere bunu günlük hayattaki kullanımlarını ve ders başlamadan tekrar ederek kavramları çalışmalıyız.

e. Kavramların sık sık açıklanması (K5,K8,K12,K16,K17,K18,K23,)

K5: Kavramlar doğru karşılığını bulamadıkça bilgilerin doğru aktarılması ya da anlaşılması mümkün değildir. Kavram karşılıklarının sık sık tekrarı ve soru-cevap yöntemiyle gerçekleştirilmesi gerekli.

K8: İşlenecek olan konunun öncelikle konu başlığında geçen kelimeler öğretilmelidir. Daha sonar metin içinde geçen tüm kelime ve kelime gruplarından anlamı bilinmeyenleri tespit edip anlamlarının öğrenilmesini sağlamak. Bu yöntem kalıcı bilgiyi beraberinde getiriyor.

K16: Her ünitenin başında kavramlar verilmiştir. Derse başlamadan önce kavramları açıklıyoruz. Sözlükten bulup, anlamlarını söylüyoruz.

K17: Açıklayarak, beyin fırtınası yaparak.

f. Derse başlamadan önce kavramların öğretilmesi (K21,K26)

K21: Ders anlatılmadan önce kavram öğrenimine daha fazla zaman ayrılması gerekir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 8. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde kavram öğretiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 8 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Teknoloji kullanımının yetersizliği (K1,)

K1: Akıllı tahtanın olmaması. Teknolojiyi yeterince kullanmamak.

b. Kitap okuma alışkanlığının olmaması (K2)

K2: Öğrencileri kitap okuma ve okuduğunu anlama çalışmalarının yetersizliği.

c. Kavramların birbirleriyle karıştırılması (K3,K4,)

K3: Kavramların doğru ve yeterince öğrenilememesi, karıştırılması zorluklar arasındadır.

K4: Birden çok kavram ortada varken konuyu öğretmekte zorlanır öğretmen. Geri dönüt dediğimiz çalışma ve değerlendirme esnasında yanılığa düşebiliriz.

d. Önceden öğrenilmiş yanlış bilgilerin değiştirilememesi (K5,K14,K17,K23)

K5: Edinilmiş yanlış bilgilerin öğrenilen yeni ve doğru bilginin yeniden yerini alması. Öğrenilen kavramların tekrar unutulması.

K14: Sözlük anlamını anlamıyorlar.

K23: Kendi bildiklerini doğru sanmaları ve yeni bilgiyi kabul etmemeleri.

e. Kavramların soyut olması (K6,K7,K9,K11,K15,K16,K19,K21,K24,)

K9: Anlatılacak konunun anlaşılabilmesi. Konu üzerinde derinleşememe.

K24: Öğrencilerin anlamaması ve çok çabuk unutulması.

K25: Öğrenci bu kavramları anlamıyor ve telaffuz edemiyor.

f. Ders saatinin yetersiz olması (K6,K26)

K6: Ayrılan sürenin yetersiz olması, kavramların derinlemesine tartışılmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

g. Günlük dilde kullanılmayan kelimeler (K8,K12,K13,K18,K22,)

K8: Günlük dilde kullanılmayan kelimelerde kalıcılık sağlamak zor oluyor.

K13: Sözlük anlamını anlamıyorlar. Ben de günlük hayattan örnekler vererek kolaylaştırmaya çalışıyorum. Bazen o kavramı ben de bilmiyorum olabiliyorum.

K22: Öğrenciler kavramları anlamakta güçlük çekiyor.

h. Tekrar yapmama (K10,K20)

K10: Öğrenciler unutuyor, tekrar yok, üzerinde durmuyorlar.

K20: Öğretirken zorluk yaşanmıyor, ama sonrasında çalışmadıkları için unutmalar gerçekleşiyor.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 9. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarının giderilmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 8 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Kavram haritaları ve Kavram karikatürleri (K3)

K3: Kavram haritaları, kavram karikatürleri yapılarak kavramların etkili öğretimi sağlanabilir.

b. Okuma ve anlama çalışmaları (K1,K2,K13,K18,K21)

K2: Okuma ve anlama çalışmaları, bol soru çözme.

K18: Kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için uygulamalar, araştırmacı eğitim.

c. Etkili ders materyalleri hazırlayarak (K4,K9,K11,K12,K19,K23)

K4: Ders kitaplarını hazırlarken uygun kurul ve komisyonların kurulup ders materyallerinin en doğru şekilde hazırlayarak sorunu giderebiliriz.

K11: Kavramların verilmesinde/programa alınmasında ders kitaplarına yansımada çocukların soyut/somut düşünce döneminde olduklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kavramların kitaplarda açıklanması sırasında çocuğun anlayacağı ifadelerle açıklanması.

d. Tekrar yoluyla (K5,K10,K17,K22)

K10: Daha özel çalışılabilir, tekrarlar, kavram öğretimine yönelik etkinlikler yapılabilir.

K17: Kavramlar açıklanır, tekrar edilir. Öğreninceye kadar devam edilir.

K22: Evde araştırıp okulda tekrar anlatıp unutmamaları için tekrar edilmelidir.

e. Soru-cevap yöntemi yoluyla (K5,K16)

K16: Üniteler işlenip bittikten sonra kavramlara tekrar dönülüp anlayıp anlamadıkları test edilmeli.

f. Kompozisyon çalışmaları ile (K5,K8)

K5: Kavram ile ilgili kompozisyon çalışmalarının verilmesi.

K8: İşlenen konuların içinde geçen her kelimenin öğretimi ve bu kelimelerle öğrencinin özgün bir cümle kurmasının sağlanması.

g. Araştırma ödevleri yoluyla (K5,K7,K20,K22)

K20: Araştırma ödevleri vererek.

K22: Kavramları anlatmadan önce evde araştırıp gelmelidirler.

ı. Somutlaştırarak (K6,K11,K14,K15,K24,K25,K26)

K6: Kavram sayısı azaltılmalıdır. Soyut kavramlar 5. ve 6. sınıf düzeyinden kaldırılmalıdır. Kavramlar günlük hayatta karşılaşılabilecek somut durumlarla ilişkilendirilmelidir.

K11: Kavramların verilmesinde/programa alınmasında ders kitaplarına yansımada çocukların soyut/somut düşünce döneminde olduklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kavramların kitaplarda açıklanması sırasında çocuğun anlayacağı ifadelerle açıklanması.

K24: Öğrencilerin bilişsel düzeyinin hazır hale getirmeden bu kavramların öğretilmemesi gerekmektedir.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 10. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretirken en çok zorlandığınız konular nelerdir?” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi sonucunda 8 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

a. Atatürk ilkeleri ve milli mücadele hazırlık dönemi (K2,K4)

K2: Atatürk ilkeleri, milli mücadele hazırlık dönemi.

K4: İnkılap Tarih ve Atatürkçülük dersinde tarafsız bölge, yansız bölge v.b.

b. Eski medeniyetler (K3,K4,K10)

K3: 5. Sınıflarda Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları.

K4: Eski medeniyet isimleri ve buna bağlı kavramlar.

K10: İlkçağ uygarlıkları.

c. Coğrafya konuları (K3,K4,K10,K11,K17,K20,K21,K22)

K3: 5. Sınıflarda yüzey şekilleri gibi coğrafi kavramlar.

K11: Konular farklılık göstermektedir. Her sınıf düzeyinde karşılaşılabilmektedir. 6. sınıflarda matematik konum, özel konum, paralel, meridyen v.b.

K17: İthalat, ihracat kavramları.

K21: Harita bilgisinde ölçek kavramını anlamadıkları, bölge ve şehrin ayrımını yapamadıkları.

d. Tarih konuları (K3,K8,K17,K20,K26)

K8: Osmanlı tarihi konuları müfredat içindeki ayrıntısı oldukça fazla. Biraz da sadeleştirilmeli ve önemli konular (Türk ve Dünya tarihi için) daha görsel bir dille hazırlanmalıdır.

K20: Bazı tarihi terimler, çağ, yüzyıl gibi.

K26: Osmanlının asker teşkilatı.

e. Soyut kavramlar (K5,K6,K7,K9,K15,K16,K18,K19,K23,K24,K25)

K5: Özellikle soyut kavramların öğretimi zordur. Henüz soyut kavramları anlama düzeyinden yaş itibariyle uzak olmaları en olumsuz etki. Siyasi içerikli soyut kavramların öğrencilerin ilgisinden uzak kalması diğer bir etkidir.

K6: Toplumsal ve siyasal yapı ile ilgili soyut konularda daha çok zorluklarla karşılaşabiliyorum.

K9: Elimizde fazla somut verinin olmadığı dönemler. Bunun için daha fazla müze gezilmesi gerekir.

K16: Soyut kavramları öğretirken zorlanmaktayım, meşrutiyet-teokrasi-laiklik gibi.

f. Vatandaşlık konuları (K10,K17,K21,K26)

K10: Anayasal haklarımız, yönetim biçimleri.

K17: Yönetim biçimleri

g. Günlük hayatta artık kullanılmayan kelimeler (K12,K13,K14)

K12: Özellikle eski kelimeler, şu anda günlük hayatta çok kullanılmayan kelimeler.

K13: Müfredat eski kavramları, osmanlıca kavramları çok kullanmış. Öğrenci konuşurken ne dediğini kendi bile anlamıyor. Zorlanmıyorum ama 3 saatte ders yetiştirmek zor oluyor.

K14: Eski kelime ve kavramları öğretirken zorlanıyoruz.

h. Resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları (K20)

K20: Resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları.

Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 11. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram öğretiminde kullandığınız yöntemleri en çoktan aza doğru sıralayınız” sorusuna verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda şu görüşlere ulaşılmıştır:

K2: Kavram anlamını açıklama-örneklendirme-soru çözme-paragraf okuma ve anlama.

K4: Yerinde ve zamanında düzeltme-nedenleri ile her iki kavramı da açıklamak-konularla ilgili çok sayıda doğrulayıcı soru çözdürme yöntemi.

K11: Beyin fırtınası-soru ve cevap-tartışma-anlatım-örnek olay-drama ve rol yapma.

K12: Defalarca derste soru ve cevap yaptırmak- soru ve cevap kağıtları hazırlayıp dağıtmak-bulmaca hazırlayıp çözdürmek.

K16: Kavramları tahtaya yazıyoruz. Çocuklar evde araştırıp geliyorlar. Sınıfta kavramları birlikte açıklıyoruz. Anlamadıkları durumlarda görsellere başvuruyoruz. Kavramları cümle içinde kullanıyoruz. Ders işlenirken öğrenci yanlış kavram kullanmışsa anında yanlış kavram üzerinde durarak, doğruyu bulmasına yardımcı oluyorum.

Tartışma ve Sonuç

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Kavram yanılgısı nedir? Kavram yanılgısının öğretiminde önemli bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak, benzer kavramların birbirine karıştırılması, önemli bir sorundur, kavramlara ilişkin ön bilgilerin yanlış olması ve kavramların anlamlandırılmaması şeklinde 5 kategorinin ortaya çıktığı saptanmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç Gökkurt Özdemir, Bayraktar ve Yılmaz’ın (2017) sınıf öğretmeni ve matematik öğretmenlerinin çeşitli kavram yanılgılarına sahip oldukları bulgusu ile benzerlik içerisindedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde en sık karşılaştığınız kavram yanılgıları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; soyut kavramlar, coğrafya ve tarih kavramlarında, eski medeniyet isimlerinde, fiziki haritalarda renklerle yükseltilerin karıştırılması, bilişim kavramları, aileden gelen yanlış kavramlar ve yabancı kavramlardan oluşan 7 kategorinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç Sarp’ın (2013) görsel algı çalışmasında ortaya çıkan kavramların günlük hayatta doğru ve etkili kullanımının kavram yanılgılarını giderdiği yönündeki bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram yanılgısı tespitini nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; sözlü ifadeleri yoluyla, öğrencilerin kendi beyanları yoluyla, örnek-kavram eşleştirmesi yoluyla, soru-cevap

yöntemi yoluyla ve tanımlamalar yoluyla olmak üzere 5 farklı kategorinin oluştuğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlenen kavram yanlışlarının sosyal bilgiler alanında (Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi) dağılımı ne şekildedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; coğrafya, tarih, vatandaşlık ve tüm sosyal bilimler şeklinde 4 ayrı kategorinin belirlendiği görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlediğiniz kavram yanlışları hangi konularda yer almaktadır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; her ünite ve konuda, coğrafi kavram ve haritalar, tarih konularında, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularında, vatandaşlık konularında ve bir kavramın farklı kelimelerle ifade edildiği durumlarda olmak üzere 6 kategorinin ortaya çıktığı saptanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kavram yanlışlarının oluşum nedenlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; soyut kavramlar, kitap okumama, ezbercilik, kütüphanenin kullanılmaması, dikkat ve algı düzeyleri, anne-baba eğitim düzeyi, kullanılan öğretim yöntemi, ders kitaplarının niteliği, toplumda kavramlara yanlış anlam yüklenmesi, sosyal medya etkisi, öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması ve kavramların yabancı kökenli olması şeklinde 12 temel kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçlar Uygun ve Batur’un (2015) çocuklara okul öncesi dönemde kavramların etkili bir şekilde kazandırılmasının önemine vurgu yaptıkları çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç yine Kamaraj, Aktan ve Erdem’in (2006) bulguları ile benzeşmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretiminin şekline ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; kavramların görselleştirilmesi, örneklendirme ve karşılaştırma, kavram haritası ve kavram karikatürü kullanımı, kavramın en çok kullanılan karşılığının kullanılması, kavramların sık sık açıklanması ve derse başlamadan önce kavramların öğretilmesi olarak 6 temel kategori altında toplandığı tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde kavram öğretiminde karşılaştığımız zorluklar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; teknoloji kullanımının yetersizliği, kitap okuma alışkanlığının olmaması, kavramların birbirleriyle karıştırılması, önceden öğrenilmiş yanlış bilgilerin değiştirilememesi, kavramların soyut olması, ders saatinin yetersiz olması, günlük dilde kullanılmayan kelimelere ve tekrar yapmama şeklinde 8 farklı tanımlama kategorisi altında toplandığı tespit edilmiştir. Bu tespit Uygun ve Batur’un (2015) öğretmen adaylarının kavram yanlışlarını günlük yaşamda ilgili kavramları sıklıkla kullanmamalarına dayandırdıkları sonuç ile örtüşmektedir. Benzer şekilde sonuçlara İmamoğlu ve Bayraktar (2014) ve Aktaş ve Safran’ın (2013) da ulaştıkları dikkat çekmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarının giderilmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar çözümlendiğinde; kavram haritaları ve kavram karikatürleri, okuma ve anlama çalışmaları, etkili ders materyalleri hazırlayarak, tekrar yoluyla, soru-cevap yöntemi yoluyla, kompozisyon çalışmaları ile araştırma ödevleri yoluyla ve somutlaştırarak olmak üzere 8 temel tanımlama kategorisi altında toplandığı belirlenmiştir.

Görüşme yöntemiyle sınırlı olan bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak, araştırmacıların gözlem yöntemini kullanarak, öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarından haberdar olup olmadıkları ve bu yanlışları giderme yolları araştırılabilir. Öğretmen adayları ve üniversitelerin eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanları ile birlikte benzer çalışmalar yürütülebilir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının kavram yanlışları tespit edilerek giderilmesine yönelik eylem araştırmaları yapılabilir. Bu araştırma sırasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerindeki kavram yanlışları ve giderme yollarına ilişkin görüş belirtmekte zorlandıkları gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin bu

konudaki farkındalıklarını artırmaya yönelik kavram yanlışlarına ilişkin hizmet-içi eğitim seminerleri düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ö., & Safran, M. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin savaş ve barış kavramı ile ilgili düşüncelerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1587-1619.
- Bodner, M. C. (1986). Constructivism: A theory of knowledge. *Journal of Chemical Education*, 71(3), 184-190.
- Demircioğlu, H, Demircioğlu, G., & Ayas, A. (2004). Sınıf öğretmen adaylarının bazı kimya kavramlarını anlama düzeylerinin klinik mülakatlarla tespiti. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 53-66.
- Demirkaya, H., & Karacan, H. (2016). Ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki bazı coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanlışları. *IJOFE International Journal of Field Education*, 2(2), 38-57.
- Gökkurt, Özdemir, B., Bayraktar, R., & Yılmaz, M. (2017). Sınıf ve ortaokul matematik öğretmenlerinin kavram yanlışlarına ilişkin açıklamaları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 284-305.
- İmamoğlu, H. V., & Bayraktar G. (2014). Türk ve Macar üniversite öğrencilerinin barış kavramına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 20-44.
- Kamaraj, I., & Aktan Erdem, E. (2006). Erken çocukluk dönemi ‘barış’ değerine evrensel bir bakışı - I. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 87-96.
- MEB. (2005). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ilköğretim sosyal bilgiler dersi 6– 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Sarp, F. (2013). İşitme engelli bireylerde görsel algı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tekkaya, C., Çapa, Y., & Yılmaz, Ö. (2000). Biyoloji öğretmen adaylarının genel biyoloji konularındaki kavram yanlışları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 140-147.
- Uygun, K., & Batur, Z. (2015). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan kavramlara ilişkin algıları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 127-147.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yürük, N., & Çakır, Ö. S. (2000). Lise öğrencilerinde oksijenli ve oksijensiz solunum konusunda görülen kavram yanlışlarının saptanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 185-191

Extended Summary

Purpose

Learning according to the constructivist approach; it is not constantly adding new information to the mind, but establishing a connection between old information and new information (Yürük and Çakır 2000, pp.185-191). For this reason, the social studies course aims to adapt to society and social life, to learn to participate in social life and to find a place for itself, and to shape the concepts that the individual learns in family, home and environmental life before school age according to the purpose of the social studies course. It is the duty of social studies teachers to determine the previous knowledge level of the students, and it will be the duty of social studies teachers to correct these misconceptions. It is important to use the knowledge learned in social studies education in daily life. Individuals are expected to associate this information with their daily lives. However, students' refusal to change the misconceptions they learn in their daily lives and make sense of themselves makes it difficult to learn the concepts correctly. Since the information learned in primary education forms the basis for further learning, social studies teachers should have acquired the ability to think abstractly about social studies (Demircioğlu, Demircioğlu & Ayas, 2004, p.53-66) and should not have misconceptions about the basic information they will teach. The issue of how to eliminate misconceptions in social studies education is not a question that can be answered simply. Teachers have an important role in this regard. In this regard, it is important for teachers to follow effective teaching methods and use them in their lessons. In this context, this study was conducted in order to identify the misconceptions of social studies teachers' students and to determine the ways to eliminate these misconceptions.

Method

Qualitative research method was used in this research in which the ways of identifying and eliminating the misconceptions of social studies teachers were investigated. The study was designed in the phenomenology pattern, one of the qualitative research designs.

This study was carried out in official middle schools affiliated to the Turkish Ministry of National Education in the Muratpaşa district of Antalya province. Reasons for choosing Muratpaşa district for the study; it was decided to conduct the study in this district due to reasons such as being the central district, the high number of middle schools in this district, the high success rate among the middle schools in the central districts, the crowded middle schools in the district, and the large number of social studies teachers. The research was applied to 26 social studies teachers working in public middle schools in the Muratpaşa district of Antalya in the 2018-2019 academic year. When the seniority of the participants is examined; 2 of the teachers 0-5 years, 2 of the teachers 6-10 years, 5 of the teachers 11-15 years, 8 of the teachers 16-20 years, 8 of the teachers 21-25 years, 1 of the teacher 26 years or more have been identified. While 25 of the participants have a bachelor's degree, 1 has a doctorate. 16 of the participants are female and 10 are male.

Results

What is the misconception of social studies teachers? Do you think that misconception is an important problem in teaching?" When their answers to the question are examined; knowing and using the meanings of the concepts incorrectly, mixing similar concepts with

each other is an important problem, it was determined that 5 categories emerged as the preliminary information about the concepts was wrong and the concepts could not be made sense of. This result is similar to the finding of Gökkurt Özdemir, Bayraktar and Yılmaz (2017) that classroom teachers and mathematics teachers have various misconceptions.

Social studies teachers' "What are the most common misconceptions you encounter in social studies lesson?" When their answers to the question are examined; it has been determined that 7 categories emerged, consisting of abstract concepts, concepts of geography and history, names of ancient civilizations, mixing colors and elevations on physical maps, informatics concepts, family misconceptions and foreign concepts. This result is similar to Sarp's (2013) finding that the correct and effective use of the concepts emerged in the visual perception study in daily life eliminates misconceptions.

Social studies teachers' "How do you detect misconceptions in students in social studies lesson?" When their answers to the question are examined; it was determined that 5 different categories were formed: through verbal expressions, students' own statements, example-concept matching, question-answer method, and definitions.

What is the distribution of the misconceptions identified in the students in the social studies course in the field of social studies (History, Geography, Citizenship) of social studies teachers? When their answers to the question are examined; it was seen that 4 different categories were determined as geography, history, citizenship and all social sciences.

Social studies teachers asked the question "What are the misconceptions that you have identified in the students in the social studies lesson?" When their answers to the question are examined; it was determined that 6 categories emerged in each unit and subject, geographical concepts and maps, history subjects, Revolution History and Kemalism, citizenship subjects and when a concept was expressed with different words.

Conclusion

Based on the results of this study, which is limited to the interview method, it can be investigated whether the teachers are aware of the misconceptions of the students in their classrooms and the ways to eliminate these misconceptions by using the observation method of the researchers. Similar studies can be carried out with teacher candidates and faculty members working in education faculties of universities. In this context, action researches can be conducted to identify and eliminate the misconceptions of teacher candidates. During this research, it was observed that social studies teachers had difficulties in expressing their opinions about the misconceptions of their students and the ways to overcome them. In-service training seminars on misconceptions can be organized to increase teachers' awareness on this issue.